

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. декана факультету економіки та управління

Андрій КОЦУР

08 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «РИЗИКИ У БІЗНЕСІ»

ступінь вищої освіти – бакалавр

галузь знань – 07 Управління та адміністрування

спеціальність – 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

освітньо-професійна програма – Підприємництво та торгівля

кафедра підприємництва і торгівлі

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практичні (год.)	РС, год.	Тренінг, КПЗ год.	Самостійна робота студ., год.	Разом, год.	Залік (семестр)	Екзамен (семестр)
Денна	III	6	28	14	3	6	99	150	6	-

31.08.2023
[Signature]

Тернопіль – ЗУНУ
2023

Робочу програму склав доцент кафедри підприємництва і торгівлі,
канд. екон. наук, доцент Волошин Роман Володимирович.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри підприємництва і торгівлі,
протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Завідувачка кафедри,
д-р екон. наук, професор

Ольга СОБКО

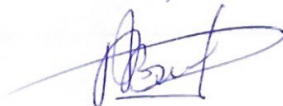
Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Підприємництво
та торгівля», протокол № 9 від 30.08.2023 р.

Голова групи
забезпечення спеціальності,
д-р екон. наук, професор

Ольга СОБКО

Гарант ОП

Роман ВОЛОШИН

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Ризики у бізнесі»

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИКИ У БІЗНЕСІ»

Дисципліна «Ризики в бізнесі»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Галузь знань - 07 «Управління та адміністрування»	Статус дисципліни дисципліна вибіркового компонента ОП Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 3	076 – «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	Рік підготовки - 3 Семестр – 6 (денна)
Кількість змістових модулів – 3	Ступінь вищої освіти - бакалавр	Лекції (денна) - 28 Практичні заняття (денна) - 14
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота (денна) - 99 Тренінг, КПЗ– 6 Індивідуальна робота – 3
Тижневих годин – 10 год. з них аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю - залік

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Ризики у бізнесі»

2.1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Основною метою викладання курсу «Ризики у бізнесі» є знайомство з теоретичними основами ризик-менеджменту, оволодіння практикою застосування методів кількісної оцінки ризику в умовах ринкових відносин та прийняття ефективних управлінських рішень в ситуаціях невизначеності та ризику.

2.2. Завдання вивчення навчальної дисципліни:

- вивчення основ теорії ризику та практичного її використання в великих економічних системах в умовах невизначеності та ризику;
- одержання знань з головних питань теорії прийняття рішень з урахуванням економічного ризику, реалізація яких потребує удосконалення або перегляду стратегії діяльності суб'єктів управління;
- оволодіння знаннями методів оцінки ризиків, які дають змогу визначити рівень конкретного виду ризику за певним напрямом підприємницької діяльності та запропонувати конкретні шляхи його зниження.
- набуття навиків діагностування ризиків та обставин, що їм передують та передбачення потенційних втрат підприємства внаслідок настання ризикованих ситуацій;
- вивчення методики прийняття ефективних управлінських рішень в ситуаціях невизначеності та ризику.

3. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИКИ У БІЗНЕСІ»

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади управління ризиками в бізнесі

Тема 1. Ризик та його ключові характеристики

Предмет, методи і задачі дисципліни. Поняття невизначеності та ризику. Поняття повної, часткової невизначеності, повної визначеності. Причини виникнення невизначеності. Ситуація невизначеності і ситуація ризику. Особливості керування в умовах невизначеності.

Характеристики економічного ризику. Поняття ризик-менеджменту і його особливості в умовах конкурентної боротьби. Фактори виникнення економічного ризику та його функції. Сутність ризику і причини його виникнення. Основні риси ризику. Функції ризику. Класифікація ризиків

Література: [4; 8; 11; 13].

Тема 2. Теоретичні засади управління ризиками в бізнесі

Сутність та актуальність управління ризиками. Різниця між ризик менеджментом та управління ризиками. Точність визначень. Причини актуальності ризик менеджменту. Фактори ризиків в Україні. Відмінність управління ризиками в Україні та за кордоном.

Переваги управління ризиками та їх вплив на управління компанією. Специфіка ризик середовища в Україні. Еволюція управління ризиками.

Література: [11; 12; 13; 14].

Тема 3. Бізнес-ризик на підприємстві

Організація управління ризиком. Документація, необхідна для управління ризиками. Програма управління ризиками. Установлення контексту ризику, його стратегічних і тактичних позицій. Виявлення факторів ризику. Оцінка ризику.

Методи виявлення ризику: традиційні і сучасні методи. Збитки компанії, ризик експозиції та їх класифікація. Методи управління ризиками та їх особливості. Фінансування ризику.

Література: [2; 3; 7; 10; 12].

Тема 4. Етапи реалізації програми управління ризиками бізнесі

Відповідальність менеджменту за управління ризиком. Комплексний ризик менеджмент. Управління ризиками – ключові елементи процесу управління. Розробка схеми управління ризиком. Участь керівництва в управлінні ризиком. Стратегія реакції на ризик. Організація роботи відповідальних осіб в управлінні ризик-менеджментом. Штат працівників з ризику. Комунікації і навчання в управлінні ризиками.

Література: [1; 4; 9; 11; 15].

Змістовий модуль 2. Ідентифікація та управління ризиками в бізнесі

Тема 5. Управління операційними ризиками в бізнесі

Особливості виявлення операційних ризиків. Найтипівіші методи виявлення операційних ризиків. Особливості оцінки імовірності операційних ризиків. Особливості аналізу операційних ризиків і фінансових інститутах. Процедурні ризики. Етапи управління операційними ризиками.

Література: [2; 3; 4; 7; 9].

Тема 6. Підприємницькі ризики у сфері фінансів і кредиту

Фінанси, фінансові ринки, фінансовий менеджмент: їх роль і структура. Фінансовий ризик, його суть і класифікація. Принципи управління фінансовими ризиками. Як враховують фактор ризику у фінансових рішеннях. Показники ринкового ризику VaR і EaR. Схема управління фінансовими ризиками. Методи впливу на фінансові ризики.

Література: [4; 7; 9; 10; 13; 14].

Тема 7. Бізнес-ризики в маркетингу

Управління ризиками і маркетинг: сфери перетину, інтереси, зв'язок. Ідентифікація і класифікація ризиків у маркетингу. Управління ризиками під час проведення маркетингових досліджень. Споживчі ризики: ідентифікація і класифікація. Методологічні аспекти аналізу ринку споживача. Ризик і довіра. Сфера використання концепцій управління ризиками на споживчому ринку. Моделі виміру споживчого ринку. Практика аналізу споживчих ринків. Методологія маркетингового дослідження. Аналіз даних. Результати дослідження. Розробка маркетингового комплексу із урахуванням ризиків.

Література: [4; 8; 11; 13].

Тема 8. Бізнес-ризики у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Основні види ризиків у зовнішньоекономічній діяльності. Ризики країни. Ризики вибору економічного партнера та його надійність. Транспортні ризики. Ризики зовнішньоекономічних контрактів. Аналіз і розрахунки ризиків на етапі підготовки до зовнішньоекономічної операції.

Література: [11; 12; 13; 14].

Змістовий модуль 3. Моделювання ризиків

Тема 9. Прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності

Поняття і сутність управлінських рішень. Процедура підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень. Методи розробки і прийняття управлінських рішень в системі ризик-менеджменту. Методи моделювання. Методи експертних оцінок. Моделі розробки і прийняття управлінських рішень та основні етапи їх побудови. Характеристика моделей теорії ігор. Зміст моделей теорії черг. Сутність моделей управління запасами. Особливості застосування моделей лінійного програмування. Характерні риси методів

експертних оцінок та особливості їх використання. Метод мозкової атаки. Метод Дельфі.

Література: [2; 3; 7; 10; 12].

Тема 10. Кількісний аналіз проектних ризиків і можливості їх комп'ютерного моделювання

Проектні ризики. Методи аналізу ризиків інвестиційних проектів: метод корегування ставки дисконту, метод достовірних еквівалентів, аналіз чутливості, метод сценаріїв; дерево рішень імітаційне моделювання. Метод комп'ютерного імітаційного моделювання Монте-Карло.

Література: [1; 4; 9; 11; 15].

Тема 11. Використання спеціалізованого програмного забезпечення у сфері управління бізнес-ризиками

Імітаційне моделювання інвестиційних ризиків за допомогою Excel. Спеціалізовані програми @Risk і CristalBall: їх можливості, приклад використання. Правила роботи з @Risk. Використання CristalBall в економічному обґрунтуванні дипломного проекту. Спеціальні програми для управління ризиками в маркетингу.

Література: [2; 3; 4; 7; 9].

Тема 12. Психологічні аспекти прийняття економічних рішень в умовах невизначеності та ризику

Психологічні феномени процесу прийняття економічних рішень в умовах ризику та невизначеності. Особливості психологічних рис суб'єктів. Чинники психологічних зрушень. Теорія перспективи. Основна ідея теорії перспективи. Інваріантність поведінки. Асиметрія прийняття управлінських рішень. Вплив когнітивних спотворень на прийняття економічних (управлінських) рішень. Фреймінг-ефект або ефект обрамлення. Ілюзія контролю. Ілюзія прозорості. Ефекти в теорії ризику.

Література: [4; 7; 9; 10; 13; 14].

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИКИ У БІЗНЕСІ»

Денна форма навчання

Назва теми	Кількість годин					Контрольні заходи
	лекції	практичні заняття	індивідуальна робота студента	тренінг, КПЗ	самостійна робота студента	
<i>Змістовий модуль 1. Теоретичні засади управління ризиками в бізнесі</i>						
Тема 1. Ризик та його ключові характеристики	2	1	1	2	8	Тести питання, завдання, задачі, кейси
Тема 2. Теоретичні засади управління ризиками в бізнесі	2	1			8	
Тема 3. Бізнес-ризик на підприємстві	2	1			8	
Тема 4. Етапи реалізації програми управління ризиками бізнесу	2	1			8	
<i>Змістовий модуль 2. Ідентифікація та управління ризиками</i>						
Тема 5. Управління операційними ризиками в бізнесі	4	2	1	2	8	Тести питання, завдання, задачі, кейси
Тема 6. Підприємницькі ризики у сфері фінансів і кредиту	2	1			8	
Тема 7. Бізнес-ризик в маркетингу	2	1			8	
Тема 8. Бізнес-ризик у сфері зовнішньоекономічної діяльності	2	2			8	
<i>Змістовий модуль 3. Моделювання ризиків</i>						
Тема 9. Прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності	4	1	1	2	9	Тести питання, завдання, задачі, кейси
Тема 10. Кількісний аналіз проектних ризиків і можливості їх комп'ютерного моделювання	2	1			9	
Тема 11. Використання спеціалізованого програмного забезпечення у сфері управління бізнес-ризиками	2	1			9	
Тема 12. Психологічні аспекти прийняття економічних рішень в умовах невизначеності та ризику	2	1			9	
Разом	28	14	3	6	99	

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.

Тема 1. Ризик та його ключові характеристики

Мета: вивчити сутність ризику та його різновиди, зрозуміти особливості управління в умовах невизначеності, засвоїти функції ризику та переваги його застосування в умовах конкурентної боротьби.

Питання для обговорення:

1. Предмет, методи і задачі дисципліни. Поняття невизначеності та ризику.
  2. Особливості керування в умовах невизначеності.
  3. Характеристики економічного ризику.
  4. Поняття ризик-менеджменту і його особливості в умовах конкурентної боротьби.
  5. Сутність ризику і причини його виникнення. Основні риси ризику. Функції ризику.
  6. Класифікація ризиків
- Література: [4; 8; 11; 13].

Тема 2. Теоретичні засади управління ризиками.

Мета: Засвоїти особливості управління ризиками в Україні та світі, узагальнити фактори ризику в Україні, простежити еволюцію управління ризиками.

Питання для обговорення:

1. Сутність та актуальність управління ризиками.
  2. Причини актуальності ризик менеджменту.
  3. Фактори ризиків в Україні.
  4. Переваги управління ризиками, їх вплив на управління компанією.
  5. Специфіка ризик середовища в Україні.
  6. Еволюція управління ризиками.
- Література: [11; 12; 13; 14].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

Тема 3. Управління ризиком на підприємстві

Мета: засвоїти методику виявлення та управління ризиками, набути навичок виявлення ризиків, зрозуміти особливості фінансування ризиків.

Питання для обговорення:

1. Організація управління ризиком.
  2. Документація, необхідна для управління ризиками.
  3. Виявлення факторів ризику. Оцінка ризику.
  4. Методи виявлення ризику: традиційні і сучасні методи.
  5. Методи управління ризиками та їх особливості.
  6. Фінансування ризику.
- Література: [2; 3; 7; 10; 12].

Тема 4. Етапи реалізації програми управління ризиками на підприємстві

Мета: засвоїти методику формування програми управління ризиками, навчитися визначати відповідальних за ризики і забезпечувати організацію управління ризиками.

Питання для обговорення:

1. Відповідальність менеджменту за управління ризиком. Комплексний ризик менеджмент.
2. Управління ризиками – ключові елементи процесу управління.
3. Організація роботи відповідальних осіб в управлінні ризик-менеджментом.
4. Комунікації і навчання в управлінні ризиками.

Література: [1; 4; 9; 11; 15].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.

Тема 5. Операційний ризик-менеджмент

Мета: Навчитися ідентифікувати особливості операційних ризиків та управляти ними.

Питання для обговорення:

1. Особливості виявлення операційних ризиків.
2. Найтипівіші методи виявлення операційних ризиків.
3. Особливості оцінки імовірності операційних ризиків.
4. Особливості аналізу операційних ризиків і фінансових інститутах.
5. Процедурні ризики.
6. Етапи управління операційними ризиками.

Література: [2; 3; 4; 7; 9].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.

Тема 6. Ризик менеджмент у сфері фінансів і кредиту

Мета: зрозуміти сутність та особливості фінансових ризиків, принципи управління ними і показники їх стану, засвоїти використання методів управління фінансовими ризиками.

Питання для обговорення:

1. Фінанси, фінансові ринки, фінансовий менеджмент: їх роль і структура.
2. Фінансовий ризик, його суть і класифікація.
3. Принципи управління фінансовими ризиками.
4. Показники ринкового ризику VaR і EaR.
5. Схема управління фінансовими ризиками.
6. Методи впливу на фінансові ризики.

Література: [4; 7; 9; 10; 13; 14].

Тема 7. Управління ризиками і маркетинг

Мета: вивчити принципи та методи управління ризиками в сфері маркетингу, навчитися ідентифікувати споживчі ризики і розробляти маркетинговий комплекс із врахуванням ризиків.

Питання для обговорення:

1. Управління ризиками і маркетинг: сфери перетину, інтереси, зв'язок.
2. Ідентифікація і класифікація ризиків у маркетингу.
3. Управління ризиками під час проведення маркетингових досліджень.
4. Споживчі ризики: ідентифікація і класифікація.
5. Аналіз даних. Результати дослідження.
6. Розробка маркетингового комплексу із врахуванням ризиків.

Література: [4; 8; 11; 13].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5.

Тема 8. Управління ризиками у сфері ЗЕД

Мета: Засвоїти особливості управління ризиками в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Питання для обговорення:

1. Основні види ризиків у зовнішньоекономічній діяльності.
2. Ризики країни.
3. Ризики вибору економічного партнера та його надійність.
4. Транспортні ризики.
5. Ризики зовнішньоекономічних контрактів.
6. Аналіз і розрахунки ризиків на етапі підготовки до зовнішньоекономічної операції.

Література: [11; 12; 13; 14].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6.

Тема 9. Прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності.

Мета: засвоїти методика прийняття управлінських рішень в умовах ризику і невизначеності, закріпити теоретичні знання і розвинути практичні навички використання експертних методів в управлінні ризиками.

Питання для обговорення:

1. Поняття і сутність управлінських рішень.
2. Процедура підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень.
3. Методи розробки і прийняття управлінських рішень в системі ризик-менеджменту.
4. Характерні риси методів експертних оцінок та особливості їх використання.

Література: [2; 3; 7; 10; 12].

Тема 10. Кількісний аналіз проектних ризиків і можливості їх комп'ютерного моделювання.

Мета: засвоїти методика кількісного аналізу і комп'ютерного моделювання ризиків.

Питання для обговорення:

1. Проектні ризики.
  2. Методи аналізу ризиків інвестиційних проектів.
  3. Метод корегування ставки дисконту.
  4. Метод достовірних еквівалентів
  5. Аналіз чутливості.
  6. Метод сценаріїв.
  7. Дерево рішень.
  8. Імітаційне моделювання.
  9. Метод комп'ютерного імітаційного моделювання Монте-Карло.
- Література: [1; 4; 9; 11; 15].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7.

Тема 11. Використання спеціалізованого програмного забезпечення у сфері ризик менеджменту.

Мета: засвоїти методику використання спеціального програмного забезпечення для управління ризиками.

Питання для обговорення:

1. Імітаційне моделювання інвестиційних ризиків за допомогою Excel.
  2. Спеціалізовані програми @Risk і CristalBall: їх можливості, приклад використання.
  3. Правила роботи з @Risk.
  4. Використання CristalBall в економічному обґрунтуванні дипломного проекту.
  5. Спеціальні програми для управління ризиками в маркетингу.
- Література: [4; 7; 9; 10; 13; 14].

Тема 12. Психологічні аспекти прийняття економічних рішень в умовах невизначеності та ризику

Мета: зрозуміти та освоїти психологічні аспекти управління ризиками.

Питання для обговорення:

1. Психологічні феномени процесу прийняття економічних рішень в умовах ризику та невизначеності.
  2. Теорія перспективи.
  3. Асиметрія прийняття управлінських рішень.
  4. Вплив когнітивних спотворень на прийняття економічних (управлінських) рішень.
- Література: [4; 7; 9; 10; 13; 14].

6. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ (КПЗ)

Комплексне практичне індивідуальне завдання студента (КПЗ) є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчально-дослідницького характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни «Ризики у бізнесі». Теоретико-практична робота в межах навчальної програми дисципліни, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, одержаних в процесі лекційних та практичних занять, охоплює всі теми та зміст навчального курсу в цілому.

Мета: самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Завершене КПЗ подається у вигляді скріпленого документу (зшитих аркушів паперу формату А4) з титульною сторінкою та внутрішнім наповненням змісту завдання. КПЗ подається викладачу, який читає лекційний курс з даної дисципліни. Оцінка за КПЗ виставляється на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом КПЗ і захистом завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу.

КПЗ оформляється у відповідності із встановленими вимогами. При виконанні та оформленні КПЗ студент може використовувати комп'ютерну техніку. Кожне КПЗ оцінюється за 100-бальною шкалою.

Комплексне практичне індивідуальне завдання (КПЗ) з дисципліни «Ризики у бізнесі» виконується самостійно кожним студентом.

Варіанти КПЗ з дисципліни «Ризики у бізнесі»

1. Основні ознаки ризиків в бізнесі.
2. Об'єктивні і суб'єктивні причини ризиків.
3. Спільні і відмінні риси ситуацій невизначеності і ризику.
4. Статичні і динамічні ризики.
5. Причини виробничого ризику.
6. Валютний і кредитний ризик.
7. Ризик втрати майна.
8. Ризик втрати прибутку.
9. Розробка програми управління ризиками в бізнесі.
10. Інформаційне забезпечення розробки програми управління ризиками в бізнесі.
11. Формування стратегії управління ризиками в бізнесі.
12. Кількісна оцінка ризику в абсолютному і відносному виразі.
13. Зумовленість втрат подіями різного класу.
14. Критерії прийняття бізнесових рішень в умовах невизначеності.
15. Умови оптимальності альтернатив за різними критеріями прийняття рішень.
16. Використання теорії ігор в управлінні бізнесовими ризиками.

17. Графічний метод розв'язування ігор. Модель торгів.
18. Ризик безповоротних можливостей.
19. Трансфер ризику.
20. Створення страхового товарного запасу і запасу коштів.
21. Біржові стратегії оптимізації ризиків.
22. Страхування ризиків.
23. Види страхових внесків.
24. Диверсифікація ризиків.
25. Оптимізація інвестиційних ризиків.
26. Оцінка ринкової вартості підприємства і ризик.
27. Функції ризику.
28. Глобальні ризики.
29. Ризики у міжнародній компанії.
30. Ризики у виробничій компанії.
31. Ризики торговельного підприємства.
32. Ризики торговельних мереж.
33. Ризики функціонування розподільчих каналів.
34. Хеджування як інструмент управління бізнесовими ризиками.
35. Хеджування за допомогою форвардних і ф'ючерсних контрактів.
36. Хеджування за допомогою своп угод.
37. Використання опціонів для хеджування ризиків.
38. Самострахування як метод управління бізнесовими ризиками.

10. САМОСТІЙНА РОБОТА

Перелік питань для самостійного опрацювання з дисципліни «Управління ризиками»:

№ п/п	Тематика
1	2
1.	Наведіть приклади економічних рішень, обтяжених ризиком.
2.	Поясніть природу підприємницького ризику.
3.	Проаналізуйте систему постулатів стосовно ризику як економічної категорії. Наведіть відповідні приклади.
4.	Дайте визначення підприємницького ризику. Поясніть його сутність. Поясніть основні причини виникнення економічного ризику.
5.	Охарактеризуйте види невизначеності.
6.	Дайте визначення основних суб'єктів економічного ризику.
7.	Поясніть сутність поняття: джерело економічного ризику.
8.	Поясніть сутність поняття: об'єкт економічного ризику.
9.	Які існують підходи до класифікації ризиків?
	Поясніть, який існує взаємозв'язок між ризиком і прибутком з позиції фінансового менеджменту.
10.	Поясніть сутність поняття: структура фінансового ризику.
11.	Стратегія управління ризиками – це напрямки і засоби управління ризиком?

1	2
12.	Прийоми зниження ризику – це запобігання, утримання та передача ризику?
13.	Диверсифікація є визначенням межі ризикового вкладення капіталу?
14.	Найпоширенішим методом зниження ступеня фінансового ризику є придбання додаткової інформації про вибір і можливі результати?
15.	Страховання ризику є найбільш розповсюдженим способом зниження ступеня ризику?
16.	Ризик можна знизити, якщо розподілити капітал між різними об'єктами вкладення (диверсифікованість)
17.	Еккаутинг сприяє зниженню фінансового ризику?
18.	У чому полягає сутність поняття кількісного аналізу ризику у фінансовому менеджменті? Наведіть приклади.
19.	У чому полягає сутність кількісного аналізу ризику за допомогою методів імітаційного моделювання? Сформулюйте умови, за яких можливе використання цих методів.
20.	На які зони розбивають діапазон значень можливих збитків? Сформулюйте умови, за яких можливе використання цих методів.
21.	За яких гіпотез здійснюється побудова кривої щільності розподілу ймовірності збитків? Побудуйте схематично цю криву і проаналізуйте її характерні точки.
22.	Чи є сенс реалізовувати проект, якщо точка максимуму функції щільності знаходиться у зоні критичних збитків? Чому?
23.	Наведіть базові показники підприємницького ризику. В чому полягає їх сутність?
24.	У чому полягає сутність понять статистична та нестатистична (суб'єктивна) ймовірність?
25.	Сформулюйте засади кількісного аналізу ризику методом аналогій.
26.	Розкрийте сутність та основні кроки проведення аналізу ризику методом аналізу чутливості. Наведіть відповідний приклад.
27.	Чому для кількісного вимірювання величини ризику у фінансовому менеджменті використовують кілька показників? Наведіть окремі з них.
28.	Основні принципи, які покладені в основу класифікації інформаційних ситуацій. Матриця ризику, зміст, її побудова. Сутність критерію Севіджа.
29.	Чому в процесі обґрунтування прийняття економічних рішень виникають багатокритеріальні задачі? У чому полягає їхня сутність?
30.	Поясніть сутність критерію Парето. Проілюструйте метод виокремлення Паретових розв'язків на прикладі з двома критеріями.
31.	Наведіть структурну схему процесу побудови ієрархічних моделей обґрунтування прийняття багатокритеріальних рішень. Поясніть сутність основних етапів цієї схеми.
32.	Які основні чинники є характерними для проблеми обґрунтування прийняття багатоцільових рішень?
33.	Розкрийте зміст основних етапів процесу управління ризиком на туристських підприємствах.
34.	Наведіть приклади ситуацій, коли доцільно використовувати зовнішні способи оптимізації ризику на тур підприємствах.
35.	Поясніть сутність лімітування й доцільності його застосування щодо зниження рівня фінансових ризиків. Наведіть відповідний приклад.

1	2
36.	У яких випадках доцільно й можливо застосовувати страхування як спосіб зниження ризику?
37.	У чому полягає сутність таких фінансових інструментів, як опціони та ф'ючерси? Наведіть приклади їх використання для зниження ступеня ризику.
38.	Інвестиційна діяльність підприємства, характеристика та оцінка ризику.
39.	Основи класифікації ризикових інвестицій.
40.	Організаційно-інформаційна модель аналізу ризику інвестиційної діяльності підприємства.
41.	Методика аналізу ризику інвестиційної діяльності підприємства.
42.	Аналіз ризику реальних інвестицій.
43.	Аналіз ризику фінансових інвестицій.
44.	Критерії економічного зростання підприємства.
45.	Аналіз та оцінка ймовірного банкрутства підприємства.

8. ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ

Організація і проведення тренінгу

Вступна частина проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Матеріали для опрацювання подаються у формі бізнес-кейсів.

Практична частина реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів у кількості 3-5 осіб з визначених питань теми тренінгового заняття.

Підведення підсумків. Обговорюється результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносилися на тренінгові заняття.

Тематика тренінгу

1. Ідентифікація ризиків.
2. Формування карти ризиків.
3. Розробка системи управління ризиками.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Організація підприємницької діяльності» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- наскрізні проєкти;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

- оцінювання результатів КППЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах.

10. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) навчальної дисципліни «Ризики у бізнесі» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту :

<i>Заліковий модуль 1</i>	<i>Заліковий модуль 2</i>	<i>Заліковий модуль 3</i>	Разом
30 %	40 %	30 %	100 %
1. Усне опитування під час практичних занять (теми 1-6) по 4 бали за тему – тах 24 балів 2. Модульна робота (тестові завдання) 76 бали.	1. Усне опитування під час практичних занять (теми 7-12) по 4 бали за тему – тах 24 бали 2. Модульна робота (тестові і практичні завдання) 76 бали	1. Виконання завдань під час тренінгу з дисципліни – 20 балів.1. 2. Підготовка КППЗ = 40 балів. 3. Захист КППЗ – 40 балів.	

Шкала оцінювання:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№ за порядком	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-12
2.	Тести і теми рефератів (електронний варіант)	1-12
3.	Індивідуальні завдання для самостійного виконання (електронний варіант)	1-12
4.	Слайди схем та табличного матеріалу (електронний варіант)	1-12

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр>.
2. Господарський Кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Закон України «Про акціонерні товариства». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/514-17>.
4. Закон України «Про господарські товариства». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1576-12>.
5. Закон України «Про кооперацію». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.
6. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
7. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
8. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>. – Назва з екрану.
9. Податковий Кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17>.
10. Цивільний Кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Основна література:

11. Бугель Ю. В., Чекаловська Г.З. Управління ризиками в митній справі: сутність та теоретичні засади. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління* Том 31 (70). № 4, 2020.
12. Буркова Л.А., Шепелюк В.А. Управління фінансовими та податковими ризиками в бізнесі задля досягнення сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2023. №4.
13. Галущак В.В. Особливості страхування екологічного ризику в Україні. *Науковий вісник УНУ. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. Випуск 30. 2020. С. 36-40.
14. Забчук, Г., Іващук О. Банківські ризики в Україні в умовах стратегічної невизначеності розвитку національної економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. наук. журн.* 2020. Вип. 2. С. 102-117.
15. Загурський О. Управління ризиками. К.: Університет Україна, 2016. 244 с.
16. Зварич Р., Дудник Ю., Гомотюк В. Ризик-менеджмент цифрової трансформації в умовах пандемії. *Вісник економіки*. 2022. № 1. С. 38-53.

17. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051«Економіка» та 073 «Менеджмент» . Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с
18. Лісовська Ю. Кібербезпека. Ризики та заходи. К.: Кондор, 2019. 272 с.
19. Матвійчук А. В. Аналіз і управління економічним ризиком: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2015. 224 с.
20. Мороз В.М., Мороз С.А. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» . Харків : НТУ «ХП», 2018. 140 с.
21. Мостенська Т., Шинкарук Л. Інвестиційний менеджмент. Навчальний посібник. К. Кондор, 2017. 308 с.
22. Петруня Ю. Є., Літовченко Б. В., Пасічник Т. О. та ін Прийняття управлінських рішень : навчальний посібник. за ред. Ю. Є. Петруні. [4-те вид., переробл. і доп.]. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 276 с.
23. Приймак В. М. Управління проектами. Навчальний посібник. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. 464 с.
24. Примостка Л. О., Примостка Л. А. Ефективність операцій хеджування ризиків. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». 2018.
25. Ризик у ринковій економіці: навч. посіб. за ред .Т. Є. Андрєєва, Т. Е. Петровська. Харків: Бурун Книга, 2015. 128 с.
26. Свед М. Мислення за принципом Чорної скриньки. Як звести ризик до мінімуму. К. КМ-БУКС, 2018. 464 с.
27. Скопенко Н.С., Федулова І.В., Мазник Л.В., Кириченко О.М., Удворгелі Л.І. Економічні ризики: методи вимірювання та управління: Навчальний посібник. за заг. ред. Скопенко Н.С. К. : НУХТ, 2021. 344 с.
28. Фінансові ризики суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. В. Кнейслер, Т. В. Письменна, В. В. Костецький, Н. П. Лубкей ; за ред. О. В. Кнейслер. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. 138 с.
29. Яковенко О.І. Управління проектами та ризиками : Навчальний посібник. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 196 с.
30. Яцишин С. Р. Види аналізу ризико-орієнтованих операцій та його складові. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 22 травня 2020 р.]* Тернопіль : ТНЕУ, 2020. С.227-229.

Додаткова література:

31. Андрєєва Т. Є., Петровська Т. Е. Ризик у ринковій економіці: навч. посіб. Харків: Бурун Книга, 2015. 128с.
32. Білорус О. Г. Економічна система глобалізму. К.: КНЕУ, 2013. 360 с.
33. Вітлінський В. В., Верченко П. І., Сігал А. В., Наконечний Я. С. Економічний ризик: ігрові моделі: навч. посіб. за ред. В. В. Вітлінського. К.: КНЕУ, 2012. 448 с.
34. Канеман Д. Думай медленно... решай быстро. М.: АСТ, 2014. 653 с.

35. Клапків Ю. М. Формування ринку страхових послуг в Україні : концептуальні засади теорії та практики : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 510 с.

36. Сніщенко Р. Г. Економічна безпека діяльності суб'єктів господарювання : методологія оцінки та механізми забезпечення : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 530 с.

37. Талеб Н.Н. Шкура у грі. К.: Наш формат, 2019. 432 с.

38. Ястремський О. І. Моделювання економічного ризику. К.: Либідь, 2012. 176 с.